

HERALDISK TIDSSKRIFT

BIND 2 • NR 12 • 1965

Familien Kiellands Våpenføring?

Av Hans A. K. T. Cappelen

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heraldinen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

Familien Kiellands Våpenføring

Av Hans A. K. T. Cappelen

MANGE dyktige forretningsfolk og embetsmenn, politikere og kulturpersonligheter er fostret av den norske familien Kielland. Fra bondestand arbeidet slektsmedlemmer seg opp til velstående handelsmenn, som kom til å eie både gods og fornemme titler. Slektten har hatt en interessant bruk av våpen og dens økonomiske framgang gjenspeiles tildels i seglmerkene. Begge de våpenskjold som føres av slektens to grener idag, har sin opprinnelse i forfedrenes *mødrrene* familievåpen.

I Kristiania utga, senere kammerherre, Axel Kielland i 1897 boken «Familien Kielland med dens kognatiske Ascendents» (heretter: AK). Sleksboken nevner mange segl og våpen, men ved å gå med boken i hånd tilbake til kildene, får en visse linjer klarere fram.

Alle de nålevende medlemmer av slekten stammer fra handelsborgeren *Jan Jacobsen Kielland*, som døde 1765 i Stavanger. Hans far var kommet fra Sokndal herred i Rogaland, hvor forfedrene var bønder og brukte bumerker. Jan Jacobsen Kielland optok imidlertid selv et våpen med *et ustilsert tre i skjoldet* og på hjelmen det samme (AK). Merket ble forkastet allerede av barna hans.

Jan Jacobsen Kielland var gift med *Frøchen Kirsebom* († 1742). Hennes oldefar, gullsmed og rådmann Iochum Kirsebom, innvandret til Norge fra Danmark eller Nord-Tyskland. I 1652 signerer han i Stavanger byregnskaper med et segl med *et dødningehode hvorfra vokser et togrenet tre omsnodd av en slange*. Treet skal trolig gjøre vå-

penet talende. I allfall blir det slik senere, da en våpenbeskrivelse (AK) taler om «frukter» på treet — så der kirsebærerne også kommet med!

I seglet til rådmannens sønn, *Jacob Iochumsen Kirsebom* († 1694), står *to krysslagede knokler* bak dødningehodet, på treet over dette kan det se ut som det er «frukter» og *et timeglass* i trekronen. På hver side av treets stamme er det *en prikk*.

Jacob Iochumsen Kirseboms sønnesdatter var altså *Frøchen*, gift med Jan Jacobsen Kielland. Deres sønn igjen, *Gabriel Kirsebom Kielland* († 1780), optok så det våpenskjoldet som hans etterkommere fortsatt fører (figur 1): i skjoldfoten står de to krysslagede knokler under dødningehodet, på det vokser et tre fra et timeglass og treet er ledsaget av to heraldiske roser — plasert slik som prikkene i oldefarens segl! Som hjelmtegn føres en *Fortuna*

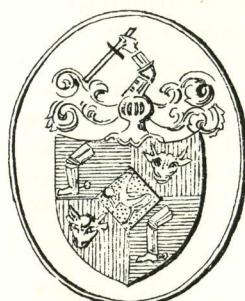
1. Seglet til Gabriel Kirsebom Kielland, død 1780. Hjelmen mangler, men fra Fortunas kule er satt slik at den gir inntrykk av å danne det manglende forbindelsesledd mellom skjold og hjelmtegn. Fram fra timeglasset stikker trerøttene og det er usikkert om meningen er at treet står bak eller opper på timeglasset. Etter AK.

på en kule og med seil hevet i armene over hodet.

De første Kirsebomsegler var uten skjold og hjelm. Slektens hjelmtegn ble føyet til i det 18. århundre, og var et par vinger.

Broren til Gabriel Kirsebom Kielland var stadskapteinen *Jacob Kielland* († 1788). Han grunnla et kjent handelshus i Stavanger, og han førte et våpen med *en Justitia* i skjoldet og *en Fortuna* på hjelmen (AK). Men dette skulle også bare bli et personlig merke.

I ekteskap med *Elisabeth Schanche* fikk Jacob Kielland en mektig sønn, som laget seg et våpenskjold i pakt med sin praktglade personlighet, og som hans etterkommere i dag fører.

2. Gabriel Schanche Kiellands segl. (Sølv) ben i blått, (sort, senere gull) oksehode i rødt, (sort) trane i gull. Etter AK.

For *Gabriel Schanche Kielland* († 1821) fikk seg tittel av «kgl. agent» med justisråds rang, og den rike handelsmatador eide bl. a. herregården Ledaal — den nåværende kongebolig i Stavanger.

Våpenet til Gabriel Schanche Kielland er firdelt med gull hjerteskjold med en (vaktsom) trane, 1° og 4° blått med et harniskkledt ben med spore, 2° og 3° rødt med et sort oksehode. På hjelmen en væpnet arm (se figur 2).

Våpenkombinasjonen bygger ute-lukkende på inngiftede kvinners skjold og har i sin fornemhet et utenlandsk preg.

Feltene 1 og 4 representerer slekten *Schanche*. Om denne familien er identisk med den gamle norske adelslekt *Skanke* (Skank, Skonk, som den også skriver seg) — som har navn fra våpenet med en besporet fot — er nok sannsynlig, men ikke bevitst (AK). Både tid, navn og våpen passer. Familien begynner stamrekken med *Jon Mogensøn Skanke* († 1618). Både hans sønn *Theophilus* og sønnesønnen, presten *Jonas Skank* (heretter gjengis navnene slik personene selv skrev dem), bruker en bestøvlet fot med spore i sine segl. *Zacharias Joensen Schancke* (bror av *Theophilus*) har samme seglmerke, men over foten — uten hjelm — to harniskkledte armer med en stjerne imellom.

Presten *Jonas Skanks* sønn, *Gabriel Schanche*, førte i sitt segl den bestøvlede fot med sporen, men på hjelmen *en harniskkledt arm med et sverd* (AK). Etterkommerne anså dette for slektens rette hjelmtegn, og derfor er dette satt på hjelmen i det kombinerte Kielland-våpenet. *Gabriel Schanche Kielland* var dattersønn av *Gabriel Jønassen Schancke*.

Den «kgl. agent», handelsmann og godseier *Gabriel Schanche Kielland* var gift med *Johanna Bull*, datter av en prest på Jæren. Det er henne Kiellandvåpenets 2° og 3° går tilbake på. Familien hennes kalles gjerne «Tønsbergslekten Bull», og den har i segl ført oksehode(r) med varierende fargeangivelser, men slekten bruker oftest et delt skjold med andre symboler. Våpenføringen er usikker og Johannas far, *Jens Bull*, har kun initialer i rokokkoskjold i sitt segl. Slekten innvandret fra Danmark til Tøns-

berg ca. 1700, og det er et ikke bevist sagn at familien opprinnelig skulle ha vært engelsk.

Tranen i hjerteskjoldet, som pussig nok ofte fremstilles som det rombeformede dameskjold, har den mest innviklede forhistorie:

Mormoren til Gabriel Schanche Kielland var *Elisabeth Søfrens datter Godtzen*, gift med presten Gabriel Jonassen Schanche. Elisabeths far, *Søfren Godtzen*, var også prest, og i sitt skjold førte han to krysslagede knokler under et dødningehode og på hjelmen *den vaksomme trane*. Faren hans var presten *Jens Godsén*, som i sitt våpensegl førte to krysslagede knokler under et dødningehode hvorfra vokser et tre med ut til hver side en kvist med en rose, på hjelmen hans initialer.

Presten *Søfren Godtzens* bestefar var Stavangers borgermester og mest formuende mann, *Severin Pedersen Godtzen*, som døde i 1665. I Stavangers byregnskaper signerer borgermesteren i 1653 med et lite segl hvor det sees en velsignende hånd fra en sky over et dødningehode. Til dette slutter seg hans devise: «Den Høiestes høire Haand/alle Ting omskifte kan» (AK). Det vesle skjoldet i seglet gjør at hånden og skyen kan se ut som et tre med krone. Trolig er det grunnen til at hånden utelates til fordel for treet i senere Godtzen-segl.

Endelig kommer vi tilbake til tranen igjen. Borgermester Severin Pedersen Godtzens kone var nemlig *Elisabeth Christensdatter Trane* († 1684). Begge disses fedrene slekter var egentlig danske. Derimot stammet Elisabeth Christensdatters farmor, Magdalena, fra den fornemme norske Losna-ætten.

Magdalenas mann var den rike og mektige fogd *Christen Christensen Trane*. Samme navn bar hans sønn, Elisabeth Christensdatters far. Begge

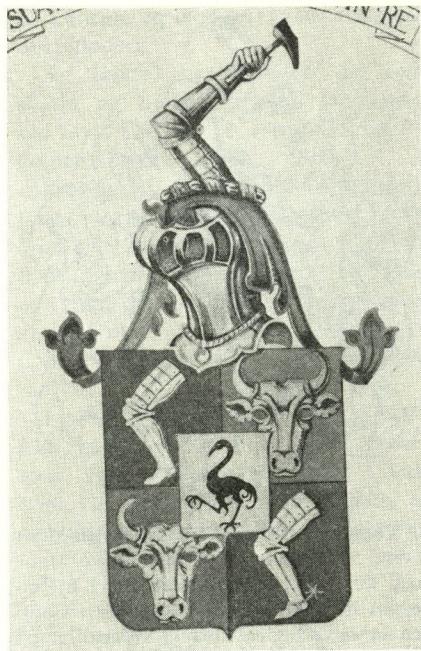

3. Våpenet til Elisabeth Christensdatter Trane inneholder den heraldiske trane med kule eller sten i løftet klo. I hjelmtegnet til hennes sønnesønn Søfren Godtzen er også fuglen korrekt fremstillet på denne måten. Rekonstruksjonstegning av Hallvard Trætteberg.

brukte de også et segl med et vakkert skjold hvor initialene *C T* er satt sammen under *en fugl* som pussig nok har mest til felles med den heraldiske stork. Fuglen har nemlig storkens heraldiske attributt, ormen, i sitt nebb.

I det våpenskjoldet Elisabeth Christensdatter Trane bruker ved siden av sin manns slekt, Godtzens, våpen, er tranen normalisert med en sten i sin løftede klo (se figur 3).

Trane-våpenets placering i Gabriel Schanche Kiellands våpenkombinasjon kan da lede sin utviklingshistorie ned fra borgermester Severin Godtzens kone, gjennom hennes sønnesønn og så til sønnesønnens datterdatters sønn! Utviklingen går imidlertid helt fram til idag. Gabriel Schanche Kiellands sønnedatter, *Maren*, ble nemlig gift med oberst *Ingvald Smith* († 1889),

4. Da hoffsjef Ingvald Smith-Kielland fikk storkors av Danebrogordenen 1961 valgte han som våpen slekten Kiellands skjold og slekten Smiths arm med hammer som hjelmtegn. Hans våpen henger nå i Frederiksborgs slottskirke. Her gjengitt etter det danske ordenskapitels protokoller, med tillatelse av hoffsjef Smith-Kielland og vennlig imøtekomenhet fra ordenskapitlet. Tegning av Franz Sedivy.

hvis skjold henger i Frederiksborgs slottskirke, da han er storkorsinnehaver av Danebrogordenen. Våpenet er det som tipoldefaren, Gabriel Schanche Kielland, førte, dog med Smith-våpenets hammer istedenfor sverdet i armen på hjelmen (figur 4).

Med heraldikkens midler vises slektskap mellom familiene i de kombinerete Kielland-våpenskjold. For selvom stamfedrene hadde sine egne våpen, foretrakk etterslektene merker fra inn giftede kvinner. Men begge Kiellandskjoldene er nyskapninger og selvstendige våpenkombinasjoner. Tidstypiske og fantasifulle bærer komposisjonene i seg forfedres tradisjonsrike symboler, samtidig som de står helt som familien Kiellands egne våpenskjold.

hvis våpen var to armer hevende hver sin hammer over en ambolt i skjoldet, og en harniskkledt arm på hjelmen.

I henhold til kgl. resolusjon av 29/3 1892 bærer sønnen Ingvald navnet Smith-Kielland. Hans sønn igjen er norsk hoffsjef *Ingvald Smith-Kielland*,

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[sv] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.